

רשימות

בפרשת השבוע

ויקהל פקודי

פרק ל"ה פסוק ל'

בצלאל בן אורי בן חור

רש"י: חור בנה של מרים היה. דבר זה צריך ביאור מדוע רש"י מביא כאן שחור היה בנה של מרים, מדוע חשוב לדעת יחוס זה? ואם רש"י בא לומר לנו את יחוסו של חור, היה צריך לומר גם שאביו היה כלב, שהוא יחוס חשוב מאוד וכמו שמביא רש"י לעיל במלחמת עמלק [שמות יז יב בד"ה חור] שחור היה בנה של מרים וכלב היה בעלה? כמו כן צריך להבין גם את הפסוק עצמו, מדוע מוזכר סבו של בצלאל "בצלאל בן אורי בן חור"? הרי די לומר שם אביו כמו שהפסוק אומר באהליאב בן אחיסמך למטה דן, שהזכיר רק את שמו ושם אביו ושם שבטו. [שאלה זו הקשה גם במדרש רבי תנחומא ויקהל ד', ותיריך שכאן ה' פרע לחור על מסירות נפשו ונתן לנכדו חכמה ובינה (יפ"ת)]. י"ל זאת על פי המובא לקמן בפסוק [לז א] "ויעש בצלאל את הארון", ומסביר רש"י בד"ה ויעש בצלאל "לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת על שמו", ע"כ. ונשאלת השאלה מהיכן קיבל מידה זו של מסירות נפש, הרי כשהתורה מונה את מעלותיו של בצלאל נאמר רק [לא ג] "ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה", ולא נאמר מסירות נפש, וי"ל שהפסוק אצלינו מרמז שקיבל מידה זו של מסירות נפש לדבר מצוה מסבו חור שמסר נפשו פשוטו כמשמעו במעשה העגל שגער בהם כשעמדו לעשות העגל ועמדו עליו והרגוהו, [תנחומא שם], ומוסיף רש"י אצלינו שחור היה בנה של מרים, שגם לה היה את המידה הזו של מסירות נפש שהרי היא מסרה נפשה למען כלל ישראל במצרים כשהיתה מילדת יחד עם יוכבד אמה, ולא רק שלא שמעה לפרעה להרוג הזכרים, אלא גם נתנו להם מים ומזון וטומנות אותם בביתם ומגדלות אותם כמו שרש"י מביא בסוטה [יא: בד"ה ותחיין].

לפי זה יוצא לנו בפשט הפסוק שבנוסף למידות המיוחדות שהיה לבצלאל כמו שכתוב אצלינו בפסוקים, היה לו גם מידה זו של מסירות נפש שקיבל ממשפחתו, [כמו שמצינו שהאבות הלכו אצל משפחתם למצוא את שידוכם כיון שהכירו את המידות הטובות שהיו טבועות בהם, ודברים אלו ימשכו גם בצאצאיהם]. ולכן נתן נפשו לדבר וזכה ונקרא הארון שעשה בצלאל. ואם פשט זה נכון יש ללמוד מכך שאם אדם מוסר את נפשו לדבר מצוה, אז חוץ מהמעשה הגדול שעשה, הריהו טובע זאת בגופו וגורם לכך שגם יוצאי חלציו יהיה להם מידה זו כמו שראינו בפסוקים אלו.

פרק ל"ה פסוק כ"ב

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה

רש"י: אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחילה כלום ואחר כך

מען, און אזוי, בצלאל, מנהיג העולם לעשות תחילה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו כן שמועתי
מפי הקדוש ברוך הוא, אמר משה בצל אל היית, כי בודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה המשכן
תחילה ואחר כך עשה כלים.

צריך ביאור, מדוע משה רבינו אמר לעשות הכלים תחילה, וכי לא יודע משה רבינו שמנהגו של עולם
לעשות בית תחילה ואחר כך מכניס לתוכו כלים כמו שאמר לו בצלאל? וכן צריך להבין איך משה רבינו
שינה מדבריו של הקדוש ברוך הוא ומצווה לבצלאל לעשות הפוך [אנו לא יכולים לומר לשון הפך, אך
זהו לשון הגמרא] ממה שצוה לו הבורא? עוד שאלו רבים מה זה משנה כל כך סדר הדברים, העיקר
שבסוף הכלים יעמדו בתוך המשכן? כדי להבין ענין זה נביא את הגמרא בברכות [נה]. שהוא המקור
לדברי רש"י, וכך נאמר שם "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא,
בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה
והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר לו משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך
מכניס לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך
אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים, אמר לו שמא בצל אל היית וידעת".

הנה אם נתבונן בדברי הגמרא נראה שיש הוספת מילה אחת בסדר הדברים של עשיית מלאכת המשכן,
לא רק כלים ומשכן אלא גם ארון, ומשה רבינו אף אומר לבצלאל "עשה לי ארון כלים ומשכן", ארון, זה
יצא ראשונה, לפי זה י"ל שמשה רבינו רצה והתכוין שיעשו ארון להשתמש בו וזה יהיה הדבר הראשון
לפני הדברים האחרים, כיון שלוחות הברית שמקומם הוא בארון העתיד להבנות בינתיים מונחים שלא
במקומם, ואין זה כבוד ללוחות שנתנו למשה רבינו בהר סיני על ידי ה', ומשום כבוד וקדושת הלוחות
הפך את הדברים ממה שנאמר לו, [וכמו שבלוחות הראשונות שבר אותם מדעתו משום כבודם של
הלוחות בראותו את עגל הזהב, ואמר לו הקדוש ברוך הוא "אשר שברת", ועל מילים אלו דורשים חז"ל
(בבא בתרא יד:)] אמר לו הקדוש ברוך הוא יישר כחך ששברת, גם כאן שינה מפני כבוד הלוחות],
ובראות משה את הלוחות מונחים שלא במקומם הראוי, ולא בארון המיוחד שבצלאל אמור לבנותו,
שהוא מכובד ביותר ומצופה זהב מבית ומחוץ, אמר שאין זה כבודם להיות מונחים לא במקומם הראוי,
ואם אפשר, צריך למנוע מצב זה אפילו לזמן קצר, ולכן צריך לבנות את הארון תחילה לפני המשכן, [ואם
מתחילים ובונים ארון תחילה לפני המשכן, אז שיעשו גם את שאר הכלים תחילה, כי רואים בפסוקים
שציווי עשיית כל הכלים נאמרים ביחד אחד אחר השני, נפרד מציווי עשיית המשכן].

כן מצינו גם לגבי הארון שבנה משה שדאג למקום ראוי בשביל הלוחות, כמובא בדברי רש"י בפרשת
עקב [דברים י, א] ואמר משה רבינו "ואני עשיתי ארון תחילה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם",
[ובארן זה הניחו לבסוף את שברי הלוחות]. ענה לו על כך בצלאל כך הוא מנהגו של עולם שבונים בית
תחילה ואחר כך כלים, פירוש: כיון שכך הוא המנהג ממילא זה הוא כבודם של הכלים ומה שמונח בהם,
וזהו כבודם של הלוחות שיכנסו עם הארון לבית המוכן להם, [וכך אנו מוצאים שאכן כך עשו, ומיד אחרי
שהקימו את המשכן הדבר הראשון שעשו היה לשים את הלוחות בארון ולהכניס את הארון למשכן לפני
שאר הכלים (מ, כ כא)], וזה יותר כבוד ללוחות מאשר שיכניסו את הלוחות לארון ואז ימתינו להכנסתם
למשכן, וכמו שבאמת נאמר למשה רבינו לכתחילה, שיעשה משכן תחילה.